

Made in IJmond – 2017

Economisch gebiedsprogramma

Made in IJmond –2017
Economisch gebiedsprogramma

OPGESTELD IN OPDRACHT VAN:

Programmamanager Economische Samenwerking IJmond (ESIJ)

DATUM

21 juli 2017

OPGESTELD DOOR:

Drs. H.M. (Herbert) ter Beek MPM

VOOR INFORMATIE:

Bureau voor Economische Argumentatie

Adres: Stad van Cahen
Muurhuizen 104
3811 EL Amersfoort
Telefoon: 06 – 430 35 116
E-mail: info@bea.nl
Website: www.bea.nl

BEA

Inhoud

Voorwoord	1
Managementsamenvatting	2
1 Ambitie en vraagstelling van gebiedsprogramma	6
1.1 Vraagstelling voor actualisatie van het economisch gebiedsprogramma	7
1.2 'Made in IJmond – 2017' - mede uitkomst van interactief traject	7
2 Uitgangspunten voor 'Made in IJmond – 2017'	10
2.1 Wanneer is het geactualiseerde gebiedsprogramma succesvol?	10
2.2 Uitgangspunten voor selectie van te ondersteunen projecten	10
3 Hoofdpijnen nieuwe economisch gebiedsprogramma	14
3.1 Focus op maakindustrie continueren en verbreden naar 'tech'	14
3.2 Voorlopig geen accent op 'branding', toerisme en detailhandel	16
3.3 Keuze en uitwerking van programmalijnen	16
3.4 Wat gaan we doen, voorlopige selectie aandachtsvelden	18
3.5 Onderbouwing van gekozen focus	20
Bijlage I: evaluatie 'Made in IJmond – 2013'	22
I.1 "IJmond in 2016 sterker, innovatiever en voorzien van extra groeipotentie"	22
I.2 Score op tevredenheidsindicatoren van stakeholders	24
I.3 Hoe kijken stakeholders terug op 'Made in IJmond – 2013'?	26
Bijlage II: bepaling sectorale focus gebiedsprogramma	28

BEA

Voorwoord

Het voorliggende economische gebiedsprogramma 'Made in IJmond – 2017' werkt uit langs welke lijnen de regio IJmond kan werken aan de verdere versterking van haar economische kracht. Ten aanzien van de focus van het programma en de centraal te stellen programmalijnen zijn duidelijke keuzes gemaakt. Mede op basis van de uitgevoerde evaluatie van 'Made in IJmond – editie 2013' is ook gekozen voor een versterking van de programmaregie en een intensivering van de communicatie over de voortgang en resultaten van het programma.

Het gebiedsprogramma is mede geïnspireerd op een drietal interactieve informele brainstormsessies met vertegenwoordigers vanuit het regionale bedrijfsleven en andere externe stakeholders. De in het voorliggende programma gemaakte keuzes ten aanzien van focussectoren en programmalijnen worden toegelicht en onderbouwd. Voor de jaarlijks te maken selectie van concreet te ondersteunen projecten is een compact maar integraal afwegingskader ontwikkeld.

BEA dankt de begeleidingscommissie bestaande uit IJla de Vries (als programmamanager Economische Samenwerking IJmond tevens opdrachtgever), Wouter Hol (gemeente Beverwijk), Marjon Zorge (gemeente Heemskerk) en Michel van Wijk (gemeente Velsen) voor hun inbreng en kritische feedback. Dank gaat ook uit naar de deelnemers aan de drie sessies voor hun betrokkenheid en enthousiasme en naar Rob Wieleman met wie deze sessies in goede banen zijn geleid.

Amersfoort, 21 juli 2017

Bureau voor Economische Argumentatie
namens deze

Herbert ter Beek
herbert.ter.beek@bea.nl

Managementsamenvatting

Missie = kracht regio benutten Het economisch gebiedsprogramma voor de IJmond 'Made in IJmond – 2017' sluit aan op de kracht van de regio. De missie van het nieuwe economische gebiedsprogramma is het optimaal benutten en waar mogelijk verder versterken van de in de regio aanwezige unieke economische potentie. De IJmond heeft een duidelijk onderscheidend economisch profiel, zowel binnen de Metropoolregio Amsterdam als in nationaal perspectief. Nergens in Nederland is de maakindustrie zo nadrukkelijk aanwezig, met naast het staalcomplex een sterk ontwikkeld cluster in de metaal. De IJmond combineert deze kracht met een uitstekende ligging en bereikbaarheid via alle modaliteiten. De havens hebben een sterke positie op het gebied van staal en in het algemeen industriële producten, energie en vis. Ondanks de grote druk op de beperkt aanwezige ruimte, heeft ook de groeisector toerisme zich sterk ontwikkeld, met als dragers onder meer het strand, de ferryverbindingen met Engeland en de Bazaar in Beverwijk.

Belangrijke opgaven voor de IJmond zijn het verder bevorderen van innovatie en ondernemerschap in sectoren die sterk aanwezig zijn en/of groeipotentie bezitten. Daarnaast moet geïnvesteerd worden in de voorwaarden voor economische ontwikkeling, waaronder het bevorderen van een aantrekkelijk woon- en leefklimaat, een optimale bereikbaarheid via alle modaliteiten en waar mogelijk het kiezen van duurzame oplossingen voor zich aandienende vraagstukken. Een opgave die door veel ondernemers als belangrijk wordt onderstreept, is het bevorderen van de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt. De veelzijdigheid van de economie van de IJmond en het grote aantal 'knoppen' waaraan in het kader van het nieuwe economische gebiedsprogramma gedraaid kan worden om de economische kracht optimaal te benutten, dwingt tot kiezen. De gemaakte keuzes betreffen onder meer de in het programma aan te brengen focus, uitgewerkt naar sectoren, en de in het programma op te nemen programmaliijnen. Deze keuzes worden navolgend toegelicht. Concrete keuzes op projectniveau worden nog niet gemaakt. Deze keuzes worden jaarlijks gemaakt in op te stellen jaarplannen.

Evaluatie vorig programma De in het nieuwe gebiedsprogramma gemaakte keuzes zijn mede gebaseerd op een ten behoeve van dit programma uitgevoerde evaluatie van 'Made in IJmond – 2013'. Voor een uitgebreide weergave van bevindingen verwijzen wij naar bijlage I. Kort samengevat levert de evaluatie op dat een duidelijke focus nodig is en blijft, om effectief te kunnen zijn met beperkte middelen, en dat de keuze voor de maakindustrie een goede is gebleken. Hoewel het programma niet in brede kring bekend was, hebben de opgezette projecten wel veel energie losgemaakt, zowel in de op de industrie gerichte projecten, georganiseerd door Techport, als in projecten gericht op intensieve tuinbouw en het offshore windcluster. Als minpunt is door velen genoemd dat de communicatie met externe betrokkenen over voortgang en resultaten geïntensiveerd moet worden. Het programma is daarnaast als nog te vrijblijvend ervaren, waarbij in het nieuwe programma nog nadrukkelijker ingezet moet worden op het mobiliseren en committeren van het bedrijfsleven en andere externe partners. Tot slot is geconstateerd dat de programmaliijnen zijn ondergesneeuwd ten opzichte van de projecten en dat in het algemeen de programmaregie versterking behoeft.

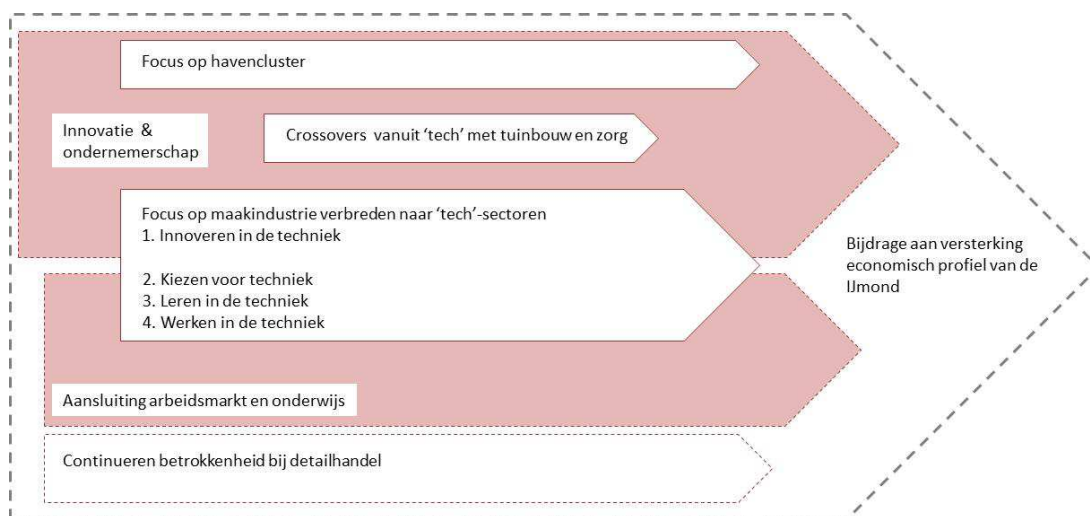

Focus van maakindustrie... De sterke aanwezigheid van de maakindustrie in de IJmond is uniek in Nederland en zij verschaft de regio een duidelijk profiel. Op landelijke schaal is het cluster High Tech Systemen en Materialen (HTMS) één van de negen topsectoren. De potentie van de sector is ook onderkend door de Metropoolregio Amsterdam door aan de sector de status van speerpunt toe te kennen. De in het vorige economische gebiedsprogramma 'Made in IJmond - 2013' gekozen focus op de maakindustrie kan nog steeds op draagvlak rekenen, zo blijkt uit de voor de voorliggende editie georganiseerde sessies met het bedrijfsleven uit de regio. De focus op de maakindustrie wordt gecontinueerd en is mede gebaseerd op een integrale beoordeling van de geschiktheid van sectoren als focus voor het nieuwe programma, zoals gepresenteerd in paragraaf 3.5.

... naar 'tech' & haven Wel wordt de scope verbreed naar 'tech'. Daardoor vallen belangrijke delen van de eveneens in de IJmond sterk aanwezige havensector, zoals het cluster offshore windenergie, ook binnen de focus van het economisch gebiedsprogramma. In het algemeen is de onderhoudssector ook sterk vertegenwoordigd in de IJmond en zetten 'maakbedrijven' zich in om productieketens te sluiten, zodat er nadrukkelijk relaties zijn met duurzaamheid en circulaire economie. De verbreding naar 'tech' biedt bovendien uitstekende mogelijkheden op perspectiefrijke cross-overs tussen de maakindustrie enerzijds en sectoren als de intensieve tuinbouw en de zorg anderzijds.

Structuur van programma In het nieuwe economische gebiedsprogramma zijn geen concrete projecten aangewezen. Concreet vanuit het programma te ondersteunen projecten worden uitgewerkt in jaarplannen. Om voldoende continuïteit in de programmatische uitwerking te borgen, staan twee programmalijnen centraal. Primair focust het programma op de programmalijn Innovatie & ondernemerschap. Daarnaast is er aandacht voor de aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs. Op deze programmalijn te ondersteunen activiteiten worden opgepakt in nauwe afstemming met de onderdelen Werk & Inkomen van de aangesloten gemeenten.

De structuur van het programma kan als volgt worden gevisualiseerd:

- Extern profiel & intern sturing** De gekozen focus biedt de IJmond een duidelijk extern profiel en tegelijkertijd goede voorwaarden voor een effectief economisch gebiedsprogramma. De maakindustrie en, breder, de tech-sectoren zijn bij uitstek stuwende sectoren. Een toename van de bedrijvigheid in deze sectoren levert veel spin-off op voor toeleverende sectoren. Daarnaast is een duidelijke focus voorwaarde voor een succesvol programma, omdat een te sterke versnippering van aandacht en middelen onherroepelijk ten koste gaat van de effectiviteit. Ook een andere voorwaarde voor een succesvol programma is inmiddels ingevuld. De regie op de uitvoering wordt ter hand genomen door de programmamanager Economische Samenwerking IJmond (ESIJ).
- Regie op uitvoering** Een andere succesvoorwaarde betreft een adequate organisatie van te ondersteunen projecten. Een belangrijke taak voor de programmamanager is monitoren of geselecteerde projecten zich 'goed' ontwikkelen. Voor net gestarte projecten betekent dit dat zij daadwerkelijk van de grond moeten komen; voor al langer lopende projecten kunnen andere (doorontwikkeling-) doelen worden afgesproken. Voor de 'tech'-sectoren is in de IJmond een functionerende uitvoeringsinfrastructuur beschikbaar in de vorm van Techport. Behalve dat Techport beschikt over gekwalificeerde projectleiders voor de verschillende actielijnen (respectievelijk kiezen voor techniek, leren in de techniek, werken in de techniek en innoveren in de techniek), slaagt Techport er ook in om vanuit het bedrijfsleven bijdragen te mobiliseren en bruggen te slaan naar onderwijs- en kennisinstellingen binnen en buiten de regio. Ook voor het cluster Offshore windenergie is met AYOP een functionerende samenwerkingsorganisatie beschikbaar die als partner kan dienen voor het economisch programma voor de IJmond, en hetzelfde geldt voor de goed georganiseerde tuinbouwsector.
- Vooralsnog ontbreken dergelijke uitvoeringsorganisaties in sectoren als toerisme en zorg. Het is één van de redenen waarom deze sectoren, ondanks aanwezige groeipotentie, niet centraal staan in het economisch gebiedsprogramma.
- Monitoring & communicatie** Een ander belangrijk accent in het nieuwe economische gebiedsprogramma betreft de communicatie met het betrokken bedrijfsleven en andere stakeholders vanuit onder meer onderwijs- en kennisinstellingen. Uit de uitgevoerde evaluatie van het vorige gebiedsprogramma blijkt, dat betrokkenen vanuit het bedrijfsleven en andere stakeholders hier graag meer aandacht voor zien. Over de wijze waarop de gewenste periodieke informatievoorziening wordt opgezet, wordt in een later stadium besloten. De ambitie hierbij is nadrukkelijk dat de informatievoorziening richting externe betrokkenen geen eenrichtingsverkeer is, maar dat omgekeerd betrokkenen vanuit bedrijfsleven, onderwijs- en kennisinstellingen ook in de gelegenheid worden gesteld hun actieve inbreng te hebben bij de monitoring en eventuele bijsturing van opgezette initiatieven vanuit het economisch gebiedsprogramma of het agenderen van nieuwe onderwerpen.

***

Een voorbeeld van een succesvolle crossover tussen de topsector Tuinbouw en uitgangsmaterialen en 'tech', vormt het bedrijf Floricultura in Heemskerk. Het bedrijf is sinds 1933 specialist in orchideeën en marktleider in uitgangsmateriaal in deze branche. Het bedrijf levert jaarlijks wereldwijd tientallen miljoenen planten voor de opkweek van snijbloem tot potplant aan kwekers.

1 Ambitie en vraagstelling van gebiedsprogramma

Nederland is één van de meest concurrerende en innovatieve economieën ter wereld. In diverse sectoren staan Nederlandse bedrijven aan de wereldtop. Traditionele pijlers onder de Nederlandse economie vormen handel en industrie en de agrarische sector. Daarnaast komen nieuwe sectoren op of vormen zich binnen bestaande sectoren nieuwe innovatieve clusters van bedrijvigheid. Denk aan het High Tech Systemen en Materialen cluster binnen de industrie. Om de economische kracht van Nederland optimaal te stimuleren, is enkele jaren geleden gekozen voor een focus op negen zogenoemde topsectoren: (1) Agri & Food, (2) Chemie, (3) Creatieve Industrie, (4) Energie, (5) High Tech Systemen & Materials, (6) Life Sciences & Health, (7) Logistiek, (8) Tuinbouw & uitgangsmaterialen en (9) Water.

De economische bedrijvigheid in de IJmond is divers van aard, met naast een sterke industriële sector ook veel banen in de handel, de zakelijke dienstverlening en de zorg. De regio sluit in meer of mindere mate aan op diverse topsectoren. Vanuit de industriële traditie in de IJmond is er bijvoorbeeld sterke verbinding met het High Tech Systemen en Materialen-cluster. Daarnaast zijn in de IJmond ook bedrijven gevestigd die aansluiten op andere topsectoren. Met het sterk ontwikkelde havencluster is de IJmond één van de regio's in Nederland die de topsector Logistiek dragen. Verder kent de regio intensieve tuinbouwbedrijven met een sterk innovatief karakter en is het Rode Kruis Ziekenhuis met het Brandwondencentrum een innovatief zorgbedrijf op topniveau.

Gezamenlijke ambities	De gemeenten Beverwijk, Heemskerk en Velsen willen gezamenlijk investeren in de verdere versterking van de economische kracht van de IJmond. Als onderlegger hiervoor is een economisch gebiedsprogramma voorzien, 'Made in IJmond - 2017', dat voor de komende jaren richting geeft aan de gezamenlijke ambities en daarop geënte acties. Het economische gebiedsprogramma is een actualisatie van het gebiedsprogramma 'Made in IJmond - 2013' ¹ . Het nieuwe gebiedsprogramma 2017 bouwt voort op het eerdere gebiedsprogramma 2013, met open oog voor aanpassingen en verbeteringen waar dit nodig is, en op een aantal lokale en regionale economische visiedocumenten en onderzoeken ² .
ESIJ-convenant basis	Een andere belangrijke bouwsteen betreft het op 24 mei 2016 door de gemeenten in de IJmond ondertekende Economisch Samenwerkingsconvenant IJmond (ESIJ). Dit convenant is de opvolger van de werkafspraken die betrekking hadden op het Regionaal Economisch Bureau (REB). Het convenant heeft als doel om de komend jaren door middel van goede regionale samenwerking de effectiviteit en efficiency van de economische inspanningen van de regio verder te vergroten.

¹ Bureau voor Economische Argumentatie (BEA), *Made in IJmond: gebiedsprogramma en economische uitvoeringsagenda*, 21 juni 2013.

² Wij noemen hier onder andere het onderzoek 'Kracht van de IJmond' van Rabobank IJmond in samenwerking met OV IJmond (november 2016) en de Regionale Staalagenda van Tata Steel.

1.1 Vraagstelling voor actualisatie van het economisch gebiedsprogramma

Evaluatie & herijking Bureau voor Economische Argumentatie (BEA) heeft de IJmond-gemeenten ondersteund bij het uitwerken en opstellen van dit economisch meerjaren gebiedsprogramma. De uitwerking heeft in twee stappen vorm gekregen:

1. Evaluatie van het afgelopen economische gebiedsprogramma, inclusief uitvoeringsagenda, voor de periode 2013-2016.
2. Herijking van de economische opgaven voor de regio en uitwerking van daarvan naar een samenhangend, effectief en doelmatig programma voor de komende jaren.

In het nieuwe economische gebiedsprogramma worden geen concrete projecten beschreven. Het programma bevat wel een duidelijke focus en daaruit voortvloeiende denk- en actielijnen. Concrete projecten worden per jaar geselecteerd en vastgelegd in de voor het betreffende jaar te hanteren jaarplan. De wethouders Economische Zaken van de drie gemeenten stellen in het Portefeuillehouderoverleg PHC-EZ de jaarplannen vast en daarmee de projecten waar ESIJ inzet op levert.

Made in IJmond 2017 BEA heeft de actualisatie van het economisch gebiedsprogramma, 'Made in IJmond 2017' stapsgewijs uitgevoerd, in nauwe samenspraak met de opdrachtgever en in een interactief proces met stakeholders vanuit het regionale bedrijfsleven.

1.2 'Made in IJmond – 2017' - mede uitkomst van interactief traject

Inbreng van stakeholders Om het bedrijfsleven optimaal te betrekken bij de herijking en de actualisatie van het economisch gebiedsprogramma, zijn in het voorjaar van 2017 drie rondetafelconferenties belegd. De bijeenkomsten hebben het inzicht vergroot in hoe het bedrijfsleven de economische samenwerking in de regio tot dusver ervaart en welke accenten zij voor de komende jaren wil leggen. De drie bijeenkomsten waren achtereenvolgens gericht op (1^e RTC) evaluatie van 'Made in IJmond 2013' en huidige positie van de regio, (2^e RTC) kansen en bedreigingen voor de regionale economie en daaruit voortvloeiende opgaven en benoemen van 'cross-overs' met potentie en (3^e RTC) maken van keuzes ten aanzien van focus, programmalijnen en organisatie van de uitvoering.

De rondetafelconferenties hadden een informeel karakter. Het doel was niet besluitvorming of uitwisseling van 'formele standpunten', maar de uitwisseling van ideeën en het gezamenlijk verkennen van perspectiefrijke programmalijnen en projecten voor de komende periode.

De ontvangen feedback vanuit aanwezige vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven en van andere betrokken partijen, wordt hierna beknopt samengevat:

RTC	Beknopt beeld van verzamelde feedback vanuit bedrijfsleven
29 maart 2017	<ul style="list-style-type: none"> • In de eerste sessie is het vorige economische gebiedsprogramma besproken. Aanwezige vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven geven aan dat het

	<p>aanbrengen van een focus nodig is en blijft. Ook in de komende periode is weer aandacht gewenst voor maakindustrie en, breder, 'tech', als drijvende kracht in de regio, waarbij diverse aanvullende accenten worden aangedragen. Enkele projecten zijn goed van de grond gekomen en rondom het programma is een netwerk aan actoren aangehaakt. Hier staat tegenover dat het programma in bredere kring toch weinig bekend is en dat algemeen wordt gevonden dat er extra aandacht moet zijn voor communicatie met stakeholders. In deze communicatie moet duidelijker naar voren komen 'waar we het voor doen', c.q. welke doelen we nastreven en hoe de realisatie daarvan vordert. Ook de mate van vrijblijvendheid, die wordt ervaren, is een verbeterpunt net als een sterkere integrale regie op het programma.</p>
19 april 2017	<ul style="list-style-type: none"> • In de tweede sessie lag de nadruk op het verkennen van mogelijk perspectiefrijke 'cross-overs' tussen de verschillende in de IJmond aanwezige sectoren. Het blijkt dat maakindustrie en 'tech' goede kansen biedt voor diverse andere sectoren om op aan te haken. Voorbeelden zijn intensieve tuinbouw en zorg. • Daarnaast is er breed draagvlak voor het 'beter op de kaart zetten' van de IJmond als geheel. Het gaat dan behalve om economie ook om bijvoorbeeld wonen, winkelen en recreëren. Een voorstel om in te zetten op acquisitie van plezierjachtbouwers voor wat betreft de 'afbouw' van grotere boten, ontvangt veel steun. Het wordt gezien als voorbeeld van een project waarvan aanwezigen direct en indirect positieve impulsen verwachten voor economie en werkgelegenheid van de IJmond. • Ook veel support is er voor aandacht, vanuit het gebiedsprogramma of anderszins, voor het versterken van de positie van de IJmond op het gebied van toerisme en recreatie en detailhandel en het investeren in de eigen binnensteden en koopcentra, ook als belangrijke voorziening voor een voldoende aantrekkelijk woon- en werkklimaat. • Ook de activiteiten op het terrein van offshore windenergie worden gezien als perspectiefrijk. De havens in de IJmond vormen een goede uitvalsbasis voor het realiseren en onderhouden van windmolenparken op zee. • Voor veel suggesties voor 'cross-overs' geldt, dat de suggestie nog niet is vormgegeven in een concrete uit te werken marktkans. • In deze sessie wordt ook gepleit voor het beter bij elkaar brengen van partijen in de regio en het stimuleren waar mogelijk van samenwerking, zowel tussen bedrijven onderling als tussen bedrijfsleven en overheid. Een 'olievannetje' zou een goede functie kunnen vervullen om partijen te verbinden. • Een ander veelgenoemd aandachtspunt betreft de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. In diverse sectoren is het al lastig om vacatures in te vullen en naar verwachting wordt dit knelpunt de komende tijd nijpender.
8 mei 2017	<ul style="list-style-type: none"> • In de derde en laatste RTC is gereageerd op voorlopige contouren van een economisch gebiedsprogramma voor de komende jaren. Behalve de inhoudelijke focus komen ook vragen aan de orde gericht op het vergroten van de effectiviteit en doelmatigheid van het gebiedsprogramma en de wijze waarop daarover kan worden gecommuniceerd met betrokkenen.

De industrie is in de regio IJmond sterk aanwezig en gemeten naar directe werkgelegenheid de grootste sector. De industrie is een zeer diverse sector, met in de IJmond naast

kernbedrijven als Tata Steel veel toeleverende bedrijvigheid. Om concurrerend te kunnen blijven, investeren bedrijven continu in werkprocessen en nieuwe technologieën. In lijn hiermee is de arbeidsvraag in de industrie divers, uiteenlopend van mensen met een mbo-opleiding tot specialistische academici:

2 Uitgangspunten voor ‘Made in IJmond – 2017’

2.1 Wanneer is het geactualiseerde gebiedsprogramma succesvol?

De in het kader van de voorliggende editie van het economisch gebiedsprogramma georganiseerde sessies met belangrijke publieke en private stakeholders hebben een goed beeld opgeleverd ten aanzien van de vraag wanneer deze betrokkenen het nieuwe samenwerkingsprogramma over vijf jaar als succesvol beoordelen.

Succesfactoren In het kort kan worden geconcludeerd dat het nieuwe economische gebiedsprogramma een succes is indien aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- Externe profilering: Een duidelijke externe profilering, waardoor de IJmond ‘op de kaart wordt gezet’ en wel op een zodanige manier dat dit ook aanknopingspunten biedt voor het bevorderen van de economische kracht van de regio.
- Interne sturing: Geeft duidelijkheid over en aan de gezamenlijke inspanningen van alle in het gebiedsprogramma samenwerkende partijen.
- Projecten tot ontwikkeling brengen en doorontwikkelen: De in het gebiedsprogramma op te nemen projecten dienen op adequate wijze te worden opgezet en doorontwikkeld. Voor sommige projecten geldt dat zij de initiatieffase ontgroeid zijn. De inzet is dan het waarborgen van een doorontwikkeling naar een stabiele, effectieve en doelmatige uitvoeringsorganisatie. Andere projecten vereisen een volledig nieuwe uitvoeringsorganisatie. De samenwerking richt zich dan vooral op het uitwerken van voorlopige ideeënvorming, het organisatorisch vormgeven van het initiatief en het verkrijgen van voldoende draagvlak voor de uitvoering (niet alleen financieel, maar ook door zo mogelijk alle partijen te mobiliseren die een belangrijke bijdrage kunnen leveren).
- Het is belangrijk dat voor het economische gebiedsprogramma relevante voorwaarden voor succes op aangrenzende beleidsvelden, zoals ruimtelijk beleid, bereikbaarheid en leefbaarheid goed zijn ingevuld. Vanuit het gebiedsprogramma dient er gerichte aandacht te zijn voor de dan benodigde afstemming.

2.2 Uitgangspunten voor selectie van te ondersteunen projecten

Bij de keuze van de met het economisch gebiedsprogramma te ondersteunen projecten zijn diverse overwegingen van belang. Het gaat er om dat de in te zetten middelen, in de vorm van budgetten en menskracht, effectief zijn en renderen. De in te zetten middelen moeten ook in een goede verhouding staan ten opzichte van de verwachte maatschappelijke effecten en moeten in die zin doelmatig zijn.

De effectiviteit van projecten laat zich op voorhand niet altijd goed voorspellen. Wel kunnen er voorwaarden worden geformuleerd waaronder projecten naar verwachting eerder effectief zullen zijn. Een belangrijke voorwaarde is bijvoorbeeld dat een project met name dan succesvol zal zijn, indien niet alleen de overheid daar geld voor over heeft, maar ook

het betrokken bedrijfsleven in enige vorm wil bijdragen. De ervaringen met het vorige economische gebiedsprogramma laten zien dat vanuit met name de maakindustrie, breder opgevat als de 'tech'-sectoren, en het offshore-windcluster de respons vanuit het bedrijfsleven positief is.

BEA verwacht verder dat een sector die goed georganiseerd is, eerder in staat is om in te spelen op extra aandacht en middelen vanuit het economisch gebiedsprogramma. De kans is in deze sectoren groter dat publieke investeringen ook private investeringen zullen uitlokken.

Verder hebben investeringen in projecten gericht op sectoren met een zogenaamd 'stuwend karakter' in beginsel een grotere effectiviteit voor de regionale economie. Onder sectoren met een stuwend karakter verstaan we dan sectoren die

- ofwel een relatief groot deel van hun omzet realiseren bij bedrijven of burgers van buiten de eigen regio
- ofwel een relatief groot deel van hun omzet op hun beurt besteden aan inkoop van goederen en diensten, waarbij deze inkoop dan idealiter voor een groot deel neerslaat in de eigen regio.

De maakindustrie is een bekend voorbeeld van stuwende bedrijvigheid omdat zij op beide aspecten gunstig scoort. Toerisme kan ook worden gezien als stuwend, met name vanwege het gegeven dat deze economische bedrijvigheid vooral bestedingen van bezoekers van buiten de eigen regio trekt. In zekere zin kan investeren in de detailhandel ook een stuwende werking hebben, indien een project er aan bijdraagt dat burgers uit de IJmond-gemeenten zelf vaker in de eigen koopcentra winkelen en boodschappen doen.

Projecten leveren naar verwachting meer rendement op indien zij zijn gericht op sectoren met groeipotentie en sectoren met een relatief groot 'gewicht' in de regionale economie van de IJmond in de vorm van een groot aandeel in de regionale werkgelegenheid. Als een relatief grote sector met een procent extra groeit vanwege beleidsmatige aandacht vanuit het gebiedsprogramma, resulteert dat per saldo in meer banengroei dan indien een kleine sector met eenzelfde percentage groeit.

Selectiecriteria

De hiervoor weergegeven overwegingen leiden tot de volgende set van selectiecriteria voor de vanuit het economisch gebiedsprogramma te ondersteunen activiteiten:

- Projecten die aansluiten bij de in het programma gekozen focussectoren worden positief gewaardeerd.
- Groeipotentie: Het project richt zich op sectoren of typen bedrijvigheid met relatief gunstige groeiverwachtingen.
- Bij voorkeur wordt ingezet op sectoren of economische bedrijvigheid die 'stuwend' van aard zijn c.q. die een relatief grote en positieve impact hebben op toeleverende bedrijvigheid in de regio.

- Daarnaast is van belang dat publieke investeringen leiden tot een positieve respons van het te betrekken bedrijfsleven (financieel en/of in de vorm van inzet van menskracht).
- Als uitvloeisel van dit criterium, wordt in principe de voorkeur gegeven aan projecten in sectoren of branches die georganiseerd zijn en waar ondernemingen open staan voor en in staat zijn tot effectieve samenwerking.
- Het gewicht, ofwel het aandeel in de regionale economie belangrijk. Een project rendert het meest indien het project zich richt op een sector die in de IJmond momenteel sterk aanwezig is, in termen van directe werkgelegenheid.
- Onderscheidend vermogen. Projecten die bijdragen aan het onderscheidend vermogen van de IJmond. Het criterium 'aansluiting bij de gekozen focussectoren' waarborgt dit al in enige mate. Het onderscheidend vermogen kan verder worden vergroot als projecten bijvoorbeeld creatieve crossovers betreffen tussen sectoren of indien er een bijzondere aanpak is gekozen.

Eén van de onderscheidende kenmerken van de IJmond is de gunstige ligging, waardoor de logistiek en het havencluster sterk ontwikkeld is.

Focus

Voor de effectiviteit van het programma is het van belang dat het economisch gebiedsprogramma voldoende focus kent. Indien er te veel projecten worden opgepakt, in uiteenlopende sectoren, gaat dit ten koste van de coherentie van het programma. Een te grote versnippering betekent onvermijdelijk dat de aandacht en/of beschikbare (financiële) bijdragen per project afnemen.

Uitgangspunt is dat het ESIJ-programma projecten bij voorkeur tijdelijk ondersteunt. Een maatschappelijk en economisch als nuttig beoordeeld project, waarbij de maatschappelijke baten de maatschappelijke kosten overtreffen, kan een financieel negatieve businesscase hebben. De markt zal een dergelijk project doorgaans niet op eigen kracht realiseren. Hier kan een rol liggen voor de overheid, om het project op te starten. Er mag geen sprake zijn van een structurele afhankelijkheid van subsidie of andere bijdragen van de overheid in casu het ESIJ-programma. Indien bedrijven het project waardevol vinden, zijn zij uiteindelijk doorgaans bereid daar financieel aan bij te dragen en/of het project te ondersteunen door te leveren diensten af te nemen en daar voor te betalen.

3 Hoofdpijnen nieuwe economisch gebiedsprogramma

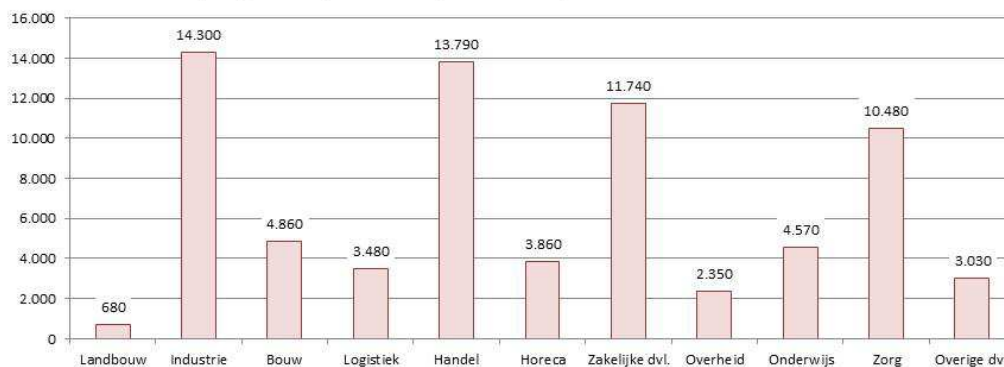
3.1 Focus op maakindustrie continueren en verbreden naar 'tech'

Focus blijft nodig Bij de invulling van het nieuwe economische gebiedsprogramma 'Made in IJmond 2017', is gekozen voor een duidelijke focus:

- Focus is en blijft nodig om de effectiviteit van het programma te borgen. Versnippering van aandacht en middelen gaat onherroepelijk ten kosten van de effectiviteit.
- Van een focus op de maakindustrie wordt ook in de nieuwe periode het meeste economische en maatschappelijk rendement worden verwacht.
- De maakindustrie biedt goede kansen de regio te profileren, binnen MRA en daarbuiten.
- De focus kan worden verbreed als, in plaats van op maakindustrie in enge zin, wordt ingezet op 'tech', zodat ook crossovers naar onder meer intensieve tuinbouw, zorg en andere binnen de scope vallen.
- Met Techport is een goed werkende infrastructuur beschikbaar, die zich richt op vier actielijnen:
  - kiezen voor techniek
  - leren in techniek
  - werken in techniek
  - innoveren in techniek.
- De projecten binnen 'Made in IJmond', editie 2013, hebben geleid tot een positieve respons vanuit het bedrijfsleven. Veel bedrijven zijn aangehaakt. Het bedrijfsleven draagt daarnaast ook financieel bij.

Industrie beste papieren De industrie is in de IJmond de grootste sector gemeten naar werkgelegenheid, met in totaal circa 14.300 banen. Het aandeel van de industrie in het bruto regionaal product is nog groter. Ook het indirecte belang van de industrie op toeleverende sectoren is groot. De industrie is in die zin bij uitstek een 'stuwende sector'. Voor de andere in de IJmond, gemeten naar werkgelegenheid, sterk aanwezige sectoren als handel, zakelijke dienstverlening en zorg geldt dit veel minder. Kanttekening hierbij is dat voor segmenten binnen bijvoorbeeld de zorg, zoals medische technologie, wel sprake is van een grote multiplier.

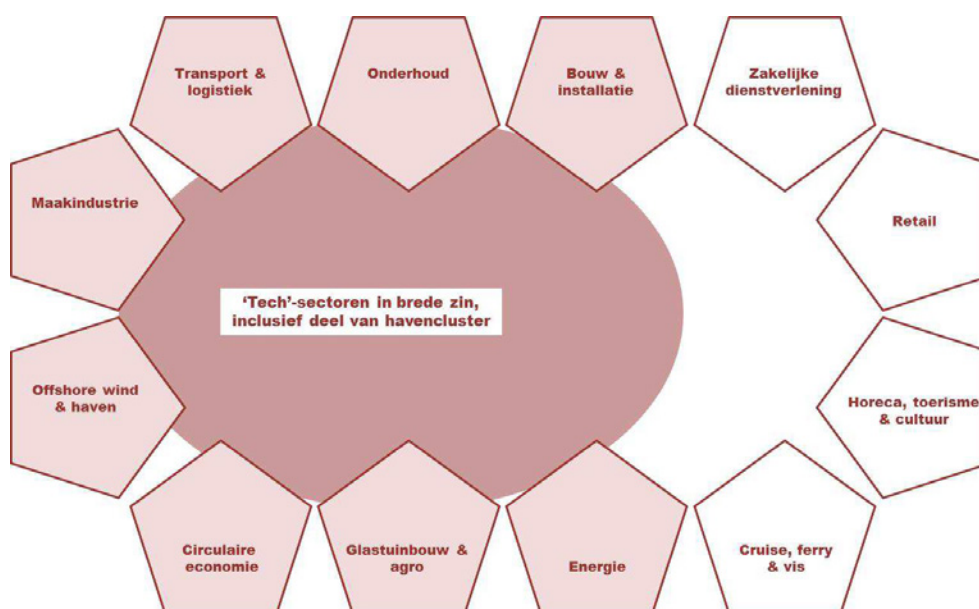
Aantal banen (voltijds, deeltijd en uitzend) in de IJmond, 2016 o.b.v. LISA

Perspectiefrijke cross-overs De industrie is niet alleen stuwend van karakter, maar biedt ook aanknopingspunten voor perspectiefrijke samenwerkingsprojecten tussen sectoren (zogenoemde 'cross-overs'). De rondetafelconferenties leverden beperkte concrete suggesties op³. Wel werd in de discussie geconstateerd dat tussen haven en industrie perspectiefrijke cross-overs aanwezig zijn (bijvoorbeeld in de circulaire economie), tussen industrie en zorg rondom medisch-technologische innovaties en bijvoorbeeld ook tussen de intensieve tuinbouw en de industrie⁴.

Een al opgepakte cross-over tussen industrie en de logistieke en maritieme sector en de bouwnijverheid betreft de economische activiteiten van het cluster offshore windenergie.

De grote potentie van maakindustrie en de 'tech'-bedrijvigheid om allerlei sectoren binnen de regionale economie van impulsen te voorzien wordt navolgend geïllustreerd.

Bevorderen inkoop en samenwerking Door diverse deelnemers werd tijdens de rondetafelconferenties aangegeven dat bedrijven in de regio elkaar meer 'de bal kunnen toespelen' wat betreft inkoop en samenwerking. De suggestie dat ook overheden kunnen proberen meer in te kopen bij regionale toeleveranciers stuit in de praktijk op juridische grenzen vanwege bepalingen op het gebied van mededinging en aanbestedingsbeleid. De suggestie om via het economisch gebiedsprogramma actief te bevorderen dat bedrijven elkaar beter vinden en meer bij elkaar inkopen en meer samenwerken, kan worden opgepakt in een concreet project. Dit project hoeft

³ Een concrete suggestie betrof het aantrekken van jachtenbouwers die aan binnenwater in Nederland gevestigd zijn. Jachten worden steeds groter, waardoor voor sommige jachtenbouwers een (gedeeltelijke) verplaatsing naar een zeehaven met meer diepgang nieuwe kansen biedt. Het voorlopige beeld is dat er per saldo maar een beperkt aantal jachtenbouwers in aanmerking zou komen en dat een potentiële kandidaat recent heeft gekozen voor vestiging in het Amsterdamse Havengebied.

⁴ Door de intensieve tuinbouw wordt bijvoorbeeld al samengewerkt met Noord-Holland Noord op het gebied van 'tech'.

zich dan niet alleen te richten op (met name industriële) kernbedrijven, omdat zij relatief veel inkopen, maar ook op de potentiële toeleveranciers en samenwerkingspartners van deze kernbedrijven. Een project kan zich bijvoorbeeld richten op de vraag of en zo ja hoe kleinere en middelgrote toeleveranciers de krachten kunnen bundelen om meer te kunnen profiteren van de uitbestedings- en samenwerkingsbehoefte van de industriële kernbedrijven. Dit is een project dat zich bij uitstek leent om te worden opgepakt door of in samenwerking met bijvoorbeeld OV IJmond.

3.2 Voorlopig geen accent op ‘branding’, toerisme en detailhandel

Detailhandel,
toerisme &
‘branding’

Tijdens de rondetafelconferenties is gepleit voor het benutten van de economische potentie van respectievelijk toerisme en detailhandel en, in het verlengde daarvan, de noodzaak om de IJmond als regio beter te promoten. Het draagvlak onder de aanwezigen blijkt groot. Deze promotie dient niet exclusief gericht te zijn op de ‘verkoop’ van de IJmond aan toeristen en het winkelend publiek. Promotie is ook gewenst om de kwaliteiten van de IJmond als woonplaats, als regio in om te werken en als vestigingsplaats voor bedrijven over het voetlicht te brengen. De beoogde promotie krijgt dan het karakter van een structurele ‘branding’ van de IJmond als regio op uiteenlopende aspecten.

In het voorliggende economisch gebiedsprogramma wordt vooralsnog niet gekozen om te investeren in toerisme of branding.

- Toerisme: De vraag is of er vanuit de toeristische sector voldoende respons komt op eventuele extra aandacht vanuit het gebiedsprogramma, bij voorkeur ook in financiële zin, en op welke doelgroepen een initiatief zich dan moet richten. Mogelijke doelgroepen lopen uiteen van strandbezoekers uit Amsterdam tot dagjesmensen vanuit de rest van Nederland tot verblijfstoeristen vanuit zowel Nederland als het buitenland. Voorlopig wordt geconcludeerd dat het gewenst is om eerst het publieke en private draagvlak voor eventuele inspanningen gericht op toerisme te verkennen voordat een concreet project op dit terrein wordt opgenomen in het economisch gebiedsprogramma ESIJ. Bij het publiek draagvlak is verder afstemming tussen portefeuilles noodzakelijk.
- Detailhandel is geen focussector, maar behoud van koopkracht voor de eigen regio heeft wel een belangrijke economische waarde. De betrokkenheid vanuit het ESIJ-programma bij de detailhandel wordt gecontinueerd, op het vlak van monitoring en inbreng van nieuwe ideeën en kennis om de belangrijkste koopcentra te voorzien van nieuwe impulsen.
- Branding is op dit moment geen onderwerp dat vanuit het ESIJ-programma wordt opgepakt. Branding is bij uitstek een zaak van de IJmond-regio als geheel, dwars door alle sectoren heen. Het ligt dan ook niet voor de hand dat vanuit het ESIJ-programma de lead wordt genomen op dit vlak.

3.3 Keuze en uitwerking van programmalijnen

Het geactualiseerde economische gebiedsprogramma bouwt verder op de met het vorige gebiedsprogramma opgedane ervaringen. Uit de evaluatie van het vorige gebiedspro-

gramma komt naar voren dat de destijds gekozen lijnen nog steeds relevant zijn. Niet alle lijnen vragen echter evenveel actieve betrokkenheid vanuit het economisch gebiedsprogramma. Een opzet met programmalijnen en daarnaast projecten kan ook voor de komende periode worden gehanteerd.

De komende jaren wordt het aantal programmalijnen teruggebracht tot twee:

- Innovatie en ondernemerschap.
- Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt.

Op de programmalijn Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt is een goede samenwerking met de sector Werk en Inkomen binnen de drie aangesloten gemeenten belangrijk.

De keuze voor deze twee programmalijnen betekent dat de twee andere programmalijnen van het vorige economische gebiedsprogramma, te weten

- Ruimte
- en Bereikbaarheid.

niet langer behoren tot de scope van het programma.

Een extra overweging om de scope te beperken tot de programmalijn Innovatie en ondernemerschap en de programmalijn Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt, is dat beide programmalijnen inhoudelijk enige overlap kennen. Daarnaast hebben beide programmalijnen een nauwe verbondenheid met Techport.

Innovatie & ondernemerschap

De programmalijnen Innovatie en ondernemerschap en Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt stonden centraal binnen het vorige economische gebiedsprogramma. Drie van de vier projecten die uiteindelijk doorgang vonden, namelijk

- ontwikkeling van een hightech materials-cluster,
- clustervorming offshore windenergie,
- en innovatieve tuinbouw

betroffen vooral innovatie en ondernemerschap.

Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt

Het vierde project dat in 2013 startte, betrof de op te zetten Techniek engineering and materials campus IJmond. Het doel daarvan was het structureel versterken van de opleidingsinfrastructuur voor de technische sectoren, waaronder de maakindustrie. Dit project is uiteindelijk met het project Hightech Systemen en Materialen-cluster geïntegreerd tot één project: 'Techport'.

Met Techport heeft de regio IJmond een sterke troef in handen. Deze effectieve infrastructuur kan breder ingezet worden dan de maakindustrie c.q. 'tech'-activiteiten. Uitgaand van de huidige focus van Techport, beschikt het economisch gebiedsprogramma voor de komende jaren met Techport over een gebleken effectieve uitvoeringsorganisatie ten behoeve van twee programmalijnen, te weten innovatie en ondernemerschap en aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt. Techport richt zich op de volgende vier actielijnen:

- kiezen voor techniek
- leren, gericht op een baan in de techniek
- werken in de techniek
- en innoveren in de techniek.

In de afgelopen periode heeft het economisch gebiedsprogramma met name bijgedragen aan twee van de vier actielijnen binnen Techport. Binnen de actielijn 'werken in de techniek' was er aandacht voor het opzetten van een open infrastructuur voor om-, her- en bijscholing voor werknemers uit de topsectoren Hightech materials en Energie, door het openstellen, bundelen en vermarkten van interne bedrijfsopleidingen. Het eerste aangrijpingspunt betrof de bedrijfsschool van Tata, in casu Tata Academy. Binnen de actielijn 'innoveren in de techniek' was er aandacht voor de inzet van kennisvouchers. Bedrijven uit de genoemde topsectoren kunnen een bijdrage van € 5.000 ontvangen voor het uitwerken of testen van innovatieve ideeën voor een product, dienst of proces.

Ook de activiteiten van Techport op de overige actielijnen zijn van belang voor de economische kracht van de IJmond. Een evenement dat elk jaar grote aantallen jongeren trekt, is het Promotie Evenement Techniek (PET) IJmond. In november 2016 werd de tiende editie georganiseerd. Zo'n 1700 leerlingen uit groep 7 en 8 namen er aan deel en maakten op een wervende manier kennis met de mogelijkheden en veelzijdigheid van 'de techniek'.

Ruimte & bereikbaarheid De keuze om in het nieuwe economisch gebiedsprogramma Ruimte en Bereikbaarheid niet langer de status van programmalijn te geven, laat onverlet het belang van voldoende ruimte (kwantitatief en kwalitatief) om te ondernemen en een goede bereikbaarheid van de regio. Het blijven belangrijke voorwaarden voor de economische ontwikkeling van de IJmond. De EZ-wethouders zijn van mening dat de behartiging van de belangen en de uitvoering van concrete projecten goed en voldoende zijn belegd bij IJmond Bereikbaar en het Platform voor Bedrijven en Kantoren (Plabeka).

De programmamanager Economische samenwerking IJmond kan periodiek afstemmen met respectievelijk de gemeenten over de ruimtelijke voorwaarden voor economische ontwikkeling, met speciale aandacht voor de aantrekkelijkheid van de regio als vestigingsplaats voor bedrijven in het algemeen en in het bijzonder in de focussectoren, en met IJmond Bereikbaar over de bereikbaarheid.

3.4 Wat gaan we doen, voorlopige selectie aandachtsvelden

Structuur programma Zoals hiervoor toegelicht, vormen de 'tech'-sectoren en delen van het havencluster focuspunt van het programma economische samenwerking IJmond. Daarbinnen ligt de focus op het stimuleren van innovatie en ondernemerschap. Daarnaast wordt ingezet op de verbetering van de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, primair gericht op de tech-sectoren en in nauwe afstemming en samenwerking met Werk en Inkomen binnen de IJmond-gemeenten.

Flexibiliteit Vanuit de focussectoren en de programmalijnen worden in de jaarplannen door de EZ-wethouders concrete projecten benoemd. Deze werkwijze biedt optimale mogelijkheden voor flexibiliteit en bijsturing indien daar aanleiding voor is.

Basis De volgende activiteiten vormen de basis van het programma:

- Activiteiten voortvloeiend uit de programmalijn Innovatie & ondernemerschap.
- Daarbinnen is er accent op maakindustrie en breder 'tech'-bedrijvigheid en op het havencluster met daarbinnen accent op stuwende onderdelen zoals offshore wind.
- Een tweede programmalijn betreft de inzet op de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt, in samenwerking met collega's op het terrein van Werk en Inkomen. Dit ten behoeve van de ontwikkeling van de focussectoren maakindustrie/'tech' en havencluster in het bijzonder en de economie van de IJmond in het algemeen.
- Ten behoeve van maakindustrie/'tech' wordt ingezet op het doorontwikkelen van het succesvol gebleken project Techport.
- Doorontwikkelen van betrokkenheid bij (het monitoren van) de uitvoering en voortgang van de regionale detailhandelsvisie.
- Intensiveren van de communicatie tussen ESIJ en het regionale bedrijfsleven en andere stakeholders.
- Versterken van de onderlinge samenhang en regie op de uitvoering en voortgang van het programma, door de inzet van een programmacoördinator.

Voorbeelden van mogelijke projecten zijn:

- Project(en) op het snijvlak van 'tech' en tuinbouw.
- Project(en) op het snijvlak van 'tech' en zorg.
- Project(en) gericht op het benutten van de economische potentie van duurzaamheid voor de regio IJmond, mogelijk op het vlak van circulaire economie en energietransitie.
- Project(en) aangedragen door het bedrijfsleven waarbij de overheid op kan treden als co-financier.
- Project(en) op het gebied van haven en offshore wind

Voor de kust van IJmuiden worden diverse grote windmolenparken gerealiseerd. De havens in de regio vormen voor zowel realisatie als onderhoud een goede uitvalsbasis:

Het antwoord op de vraag 'wat gaan we doen?' is bewust niet vormgegeven in een limitatieve lijst van concrete projecten. Om voldoende flexibiliteit te behouden, is wel geformuleerd langs welke twee programmalijnen activiteiten worden uitgewerkt en op welke sectoren het grootste accent wordt gelegd. Daarnaast wordt de betrokkenheid bij detailhandel, voortvloeiend uit de eerdere rol bij de regionale detailhandelsvisie, gecontinueerd en is er meer aandacht voor communicatie met stakeholders en een integrale regie op het programma als geheel.

3.5 Onderbouwing van gekozen focus

Focus op
'tech'

Als focus voor het ESIJ-programma komen in principe vooral de maakindustrie, verbreed naar 'tech'-sectoren, in aanmerking en delen van het havencluster die daar aan raken. Een perspectiefrijk onderdeel van het havencluster betreft de activiteiten op het gebied van offshore winenergie. De geschiktheid van sectoren om als focus te dienen voor het ESIJ-programma is als volgt gewaardeerd:

Voor sectoren als logistiek, inclusief haven, intensieve tuinbouw en toerisme geldt, dat zij per saldo positief scoren op de gehanteerde criteria voor mogelijk binnen het programma te stimuleren bedrijvigheid. Voor een naar werkgelegenheid gemeten grote sector als de zorg geldt dit vooralsnog minder. De activiteiten op het snijvlak van 'tech' en zorg kunnen stuwend zijn en bieden goede groeiperspectieven. Er liggen kansen om bij regionale bedrij-

ven en instellingen in deze sector gezamenlijk projecten op te zetten gericht op het stimuleren van nieuwe economische bedrijvigheid.

Criteria	Groei- potentie	Stuwend karakter	Regio- specifiek	Respons bedrijfs- leven	Organisa- tiegraad	Aandeel regionale economie	Totaal oordeel
Sector							
Maakindustrie	+/-	+++	+++	++	++	+++	++
Offshore wind- cluster	++	++	++	++	++	+	++
Haven en logistiek	+	+/-	++	++	++	++	+
Zorg	++	+	+	+/-	+/-	+++	+
Intensieve tuinbouw	+	++	++	++	++	+	+
Toerisme	++	++	+/-	+/-	+/-	+	+
Detailhandel	-	+/-	+/-	+/-	+/-	+	+/-
Circulaire economie	++	+	+/-	+/-	+/-	+	+/-
Zakelijke dienstverlening	++	+/-	+/-	+/-	+/-	++	+/-

Nota bene: de mate van geschiktheid van sectoren om als focus te worden uitgekozen in het nieuwe economische gebiedsprogramma, is gebaseerd op de in paragraaf 2.2 gepresenteerde set van beoordelingscriteria.

De derde grote sector, gemeten naar werkgelegenheid, namelijk de zakelijke dienstverlening, komt minder in aanmerking om in de vorm van ESIJ-projecten gestimuleerd te worden. De sector is zeer divers en minder georganiseerd. De sector is daarnaast ook niet stuwend van aard, zodat extra impulsen gericht op deze sector maar beperkt uitstralen naar andere sectoren.

Bijlage I: evaluatie ‘Made in IJmond – 2013’

Terugkijken om te leren Bij de uitwerking van het nieuwe economische gebiedsprogramma wordt voortgebouwd op de ervaringen die zijn opgedaan met het economisch gebiedsprogramma voor de periode 2013-2016. Er wordt kritisch teruggekeken op de economische samenwerking in deze periode, met als doel om op basis daarvan lessen te kunnen formuleren voor de komende jaren.

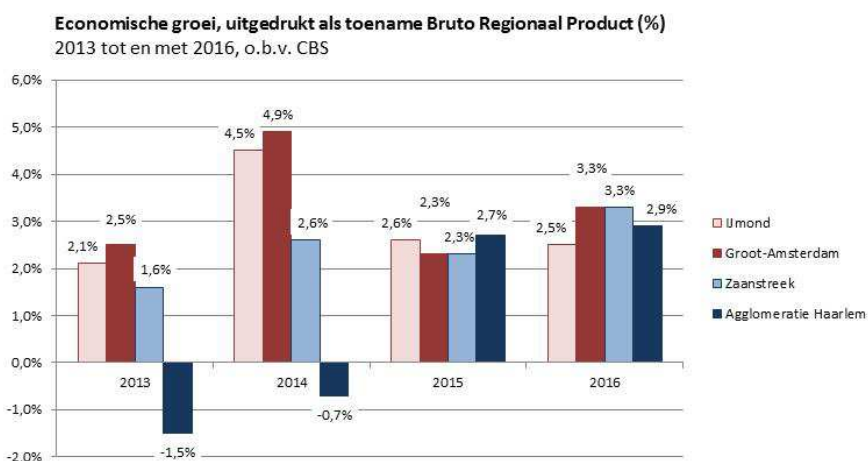
Er wordt hierbij met name aangesloten bij de in het economisch gebiedsprogramma geformuleerde ambities en doelstellingen en de door de stakeholders gehanteerde maatstaven voor een succesvol programma.

I.1 “IJmond in 2016 sterker, innovatiever en voorzien van extra groeipotentie”

De ambitie met het gebiedsprogramma werd als volgt geformuleerd:

“De economie in de IJmond is in 2016 sterker, innovatiever en voorzien van nieuwe groeipotentie”.

De ambitie voor het economisch gebiedsprogramma 2013 was dat de IJmond in 2016 sterker en innovatiever zou zijn en voorzien van nieuwe groeipotentie. Een indicatie voor kracht van de economie is de toename van het Bruto Regionaal Product (BRP) per jaar. Het BRP heeft zich in de periode 2013 tot en met 2016 positief ontwikkeld in de IJmond. De economische groei lag elk jaar op tenminste 2,5 procent, met een piek van 4,5 procent in 2014. Vergelijken met de omliggende regio's Groot-Amsterdam, Zaanstreek en Agglomeratie Haarlem heeft de economie van de IJmond goed gepresteerd:

Ook vergeleken met de economische groei van Nederland als geheel deed de IJmond het goed. Het nationale BRP nam af in 2012 en 2013 en steeg daarna met circa 1 procent in 2014 en 2 procent in 2016.

De economische groei heeft zich niet vertaald in werkgelegenheidsgroei. Het blijkt dat de totale werkgelegenheid in 2016 met 60.310 banen (zowel fulltime, parttime als uitzendwerk) vrijwel gelijk is aan die in 2013, toen er 60.330 banen werden geteld:

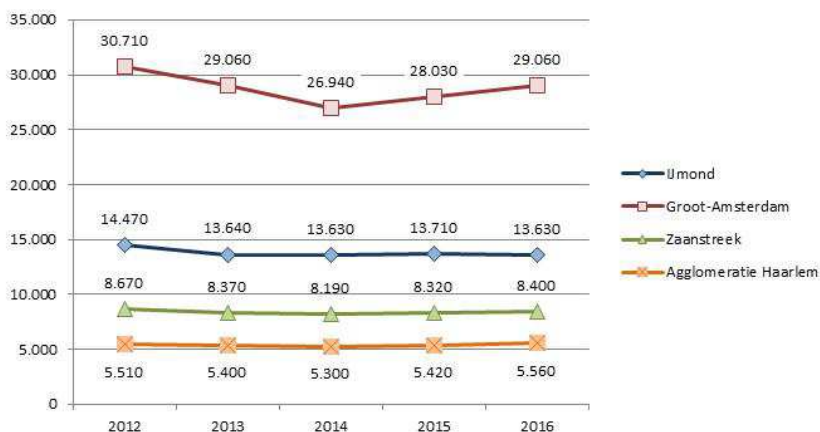
Ontwikkeling van aantal banen (fulltime, parttime, uitzendwerk), 2011 tot en met 2016 o.b.v. LISA

De ontwikkeling van de totale werkgelegenheid vanaf 2013 is voor de IJmond, met een vrijwel gelijk blijvende werkgelegenheid, iets minder gunstig dan voor Nederland als geheel (plus 0,8 procent in totaal). De werkgelegenheid in de provincie Noord-Holland steeg met 3,8 procent in deze periode wel duidelijk sneller, waarbij met name de gunstige werkgelegenheidsontwikkeling in Amsterdam meespeelt.

De werkgelegenheid in de industrie in de IJmond is sinds 2012 beperkt afgenomen:

Ontwikkeling van aantal banen in de industrie (fulltime, parttime, uitzendwerk), 2012 tot en met 2016, o.b.v. LISA

De industriële werkgelegenheid in de IJmond is in de periode 2012 tot en met 2016 afgenomen van 14.470 naar 13.639 banen (zowel voltijds als parttime als uitzendbanen). De ontwikkeling van het aantal industriële banen ligt daarmee in lijn met de regio Groot-Amsterdam. De ontwikkeling van de industriële werkgelegenheid was iets gunstiger in Zaanstreek en met name de agglomeratie Haarlem.

I.2 Score op tevredenheidsindicatoren van stakeholders

Wanneer tevreden?

Door middel van interviews is geïnventariseerd wanneer de belangrijkste stakeholders in 2016, bij het aflopen van het gebiedsprogramma, tevreden zouden zijn. Vastgesteld werd dat dit zo is indien de volgende doelstellingen gerealiseerd zijn:

- Overheden, bedrijfsleven en onderwijs hebben elkaar daadwerkelijk gevonden in een gezamenlijke en daarmee breed gedragen koers.
- De IJmond-regio is op de kaart gezet, met een duidelijk en onderscheidend economisch profiel.
- In het verlengde daarvan heeft de regio positie verworven in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en de Amsterdam Economic Board, en is aansluiting gerealiseerd bij het nationale topsectorenbeleid.
- Een belangrijke eis aan de uit te werken samenwerking is dat deze 'niet blijft hangen in papier', maar dat de slag van visie naar uitvoering goed is geborgd.
- Een slagvaardige uitvoering moet gepaard gaan met een keuze voor effectieve projecten, ofwel projecten die 'het verschil maken' (ook wel: 'doorbraakprojecten').
- Er wordt gepleit voor een heldere focus in het gebiedsprogramma, ook omdat dit bijdraagt aan de gewenste effectiviteit van de gezamenlijke inzet. 'Alles een beetje doen' is per saldo weinig effectief.
- Tot slot dient de te hanteren benadering niet primair subsidie-gedreven te zijn, maar gericht op te behalen rendement en kansen voor ondernemingen in de regio.

Terugkijkend op de sinds 2013 ondernomen activiteiten, kan worden geconcludeerd dat aan de meeste tevredenheidsmaatstaven geheel of in ieder geval deels is voldaan.

Wanneer tevreden?	Beoordeling mate van doelrealisatie
Overheden, bedrijfsleven en onderwijs hebben elkaar daadwerkelijk gevonden in een gezamenlijke en daarmee breed gedragen koers.	<ul style="list-style-type: none"> • Overheden, bedrijfsleven en onderwijs werken binnen het economisch gebiedsprogramma samen, zeker rondom Techport. Techport is een netwerkorganisatie waarin overheden, bedrijfsleven en onderwijs samenwerken (geïnspireerd op de triple helix-gedachte). Het doel van Techport is om dankzij versterking van de onderlinge samenwerking de maakindustrie in de IJmond te versterken en te voorzien van nieuwe impulsen op het gebied van innovatie en groei. Techport draagt bij aan realisatie van deze doelstelling langs vier actielijnen: <ul style="list-style-type: none"> - kiezen voor techniek - leren in de techniek - werken in de techniek - innoveren in de techniek waarbij inmiddels sprake is van een verbreding van de scope van techniek in de maakindustrie naar 'tech' in het algemeen.

	<ul style="list-style-type: none"> Voor de koers van het economisch gebiedsprogramma met een sterke focus op maakindustrie is ook draagvlak, zij het dat er bij een deel van het bedrijfsleven de wens bestaat ook andere sectoren of typen bedrijvigheid meer aandacht te geven (onder andere toerisme, detailhandel).
De IJmond-regio is op de kaart gezet, met een duidelijk en onderscheidend economisch profiel.	<ul style="list-style-type: none"> De keuze voor een duidelijke focus op de maakindustrie heeft bevorderd dat de Metropoolregio Amsterdam (MRA) in december 2013 de maakindustrie heeft aangewezen als achtste economische cluster. Door dit besluit heeft IJmond zich een duidelijke positie verworven in de MRA. IJmond kan de kracht van de MRA benutten voor stimuleringsacties ten behoeve van de industrie. Ook de link met het topsectorenbeleid is daarmee gelegd, wat mogelijkheden vergroot om te participeren in nationale en Europese stimuleringsprogramma's.
In het verlengde daarvan heeft de regio positie verworven in de Metropoolregio Amsterdam (MRA) en de Amsterdam Economic Board, en is aansluiting gerealiseerd bij het nationale topsectorenbeleid.	
Een belangrijke eis aan de uit te werken samenwerking is dat deze 'niet blijft hangen in papier', maar dat de slag van visie naar uitvoering goed is geborgd.	<ul style="list-style-type: none"> Voor een deel van de voornemens is een functionerende uitvoeringsorganisatie tot stand gekomen. Dit betreft de onderdelen die zich richten op het bevorderen van het hightech materialencluster en het ontwikkelen van een techniek engineering and materials campus IJmond. Deze plusprojecten in Made in IJmond 2013 hebben geresulteerd in Techport. Deze projectorganisatie beschikt over een uitgewerkt meerjarenprogramma en gekwalificeerde projectleiders. Ook voor het plusproject clustervorming Offshore windenergie is een functionerende infrastructuur beschikbaar in de vorm van AYOP. Voor het later toegevoegde plusproject intensieve tuinbouw is een ad hoc-projectorganisatie opgezet. Over de gehele breedte is het beeld dus positief, zij het dat één plusproject niet van de grond is gekomen, namelijk het project gericht op het bundelen van goederenstromen om daar voor de regio business uit te genereren. De respons vanuit het bedrijfsleven was voor dit beoogde project te beperkt. Een ander minpunt in de slag van visie naar uitvoering is dat de verschillende projectonderdelen vooral los van elkaar zijn opgepakt. Er was weinig regie op het programma als geheel, mede door het ontbreken van een programmamanager 'Made in IJmond'.
Een slagvaardige uitvoering moet gepaard gaan met een keuze voor	<ul style="list-style-type: none"> Een belangrijk doel van twee van de vier in 2013 geselecteerde plusprojecten (hightech materials

<p>effectieve projecten, ofwel projecten die 'het verschil maken' (ook wel: 'doorbraakprojecten').</p>	<p>cluster en techniek engineering and materials campus) betreft het vergroten van het innovatievermogen van de in de IJmond sterkst aanwezige sector. Daarnaast is er veel aandacht voor het bevorderen van de samenwerking in de maakindustrie, tussen bedrijven onderling en met onderwijsinstellingen en kenniscentra, ook om te bevorderen dat de sector op voldoende gekwalificeerde nieuwe instroom kan blijven rekenen. Het versterken van de maakindustrie is vanwege de uitstralingseffecten op toeleveranciers en vanwege het eigen gewicht wat betreft banen in de regio een strategisch doel.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een project waarbij gericht is ingezet op een doorbraak in een zich snel ontwikkelende sector, namelijk onderhoud in de offshore wind-sector, is ook strategisch van aard en in beginsel een 'doorbraak'-project. De bedrijvigheid in de offshore wind-sector is de afgelopen jaren ook toegenomen
<p>Er wordt gepleit voor een heldere focus in het gebiedsprogramma, ook omdat dit bijdraagt aan de gewenste effectiviteit van de gezamenlijke inzet. 'Alles een beetje doen' is per saldo weinig effectief</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De focus in Made in IJmond 2013 lag op de maakindustrie. Deze focus klinkt door in de keuze van plusprojecten en in de verdeling van de beschikbare budgetten (meer dan 60 procent van het budget werd de afgelopen jaren besteed aan de maakindustrie).
<p>Tot slot dient de te hanteren benadering niet primair subsidie-gedreven te zijn, maar gericht op te behalen rendement en kansen voor ondernemingen in de regio.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Voor de twee op de maakindustrie gerichte projecten, die de basis vormden voor Techport, en voor het ondersteunen van het offshore wind-cluster geldt, dat er vanuit het bedrijfsleven ook substantiële bijdragen zijn geleverd. • Voor het beoogde plusproject gericht op bundeling van goederenstromen was dit niet het geval. Dit was ook één van de redenen dat dit project uiteindelijk niet van de grond is gekomen. • Per saldo kan daarmee niet worden gesteld dat de geselecteerde projecten vooral subsidiegedreven waren.

I.3 Hoe kijken stakeholders terug op 'Made in IJmond – 2013'?

Hoewel een groot deel van de bij aanvang geformuleerde ambities in ieder geval deels gerealiseerd is, ziet het bedrijfsleven diverse aspecten die achteraf anders ingevuld hadden kunnen c.q. moeten worden. De verbeterpunten betreffen het ontbreken van een duidelijke regievoering over het gehele programma in combinatie met een als te beperkt ervaren communicatie met betrokkenen over de voortgang en resultaten van het programma.

Wat ging goed?	Wat kan c.q. moet beter?
<ul style="list-style-type: none"> • Duidelijke focus aangebracht (op maakindustrie). • Daardoor gericht dan eerder programma's als IJmond Veelzijdig en IJmond IJzersterk. • D.m.v. keuze voor maakindustrie positie verworven binnen MRA. • Veel partijen aangehaakt, met name rondom Techport en ook offshore wind en innovatieve tuinbouw, functionerende netwerken en infrastructuur opgebouwd. • Opgezette projecten zijn goed van de grond gekomen (met uitzondering van bundeling goederenstromen). 	<ul style="list-style-type: none"> • 'Made in IJmond' was buiten een kleine kring betrokkenen weinig bekend. • Over de resultaten van programmalijnen en voortgang van projecten is te weinig gecommuniceerd met externe partners en overige betrokkenen. • Het programma was nog te vrijblijvend. • De regievoering zou moeten worden versterkt, waardoor het programma minder een optelsom van afzonderlijke projecten is. • Het is gewenst om vooraf duidelijker doelen te formuleren en daar beter op te monitoren. • De programmalijnen zijn in de daadwerkelijke uitvoering ondergesneeuwd bij de plusprojecten. • Het bedrijfsleven heeft niet bijgedragen aan het economisch gebiedsprogramma (wel aan ondersteunde projecten). • Wens is geuit om nog meer in te zetten op verbeteren van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt.

Diverse gesprekspartners hebben aangegeven te hopen dat de hernieuwde samenwerking een positieve spiraal op gang brengt, zoals elders in bijvoorbeeld Zuidoost-Nederland met Brainport Eindhoven of rondom Food Valley in de Gelderse Vallei is gebeurd.

Bijlage II: bepaling sectorale focus gebiedsprogramma

Focus op
'tech'

Bij de uitwerking van het programma economische samenwerking IJmond is een belangrijke keuze die van de sector of sectoren waarop het programma zich met name richt. Als focuspunt voor het programma komen in principe vooral de maakindustrie, verbreed naar 'tech'-sectoren, en delen van het havencluster in aanmerking die daar aan raken. Een perspectiefrijk onderdeel van het havencluster betreft de activiteiten op het gebied van offshore winenergie.

De geschiktheid van sectoren om als focus te dienen voor het economisch gebiedsprogramma, is als volgt gewaardeerd:

Criterion	Groei- potentie	Stuwend karakter	Regio- specifiek	Respons bedrijfs- leven	Organisa- tiegraad	Aandeel regionale economie	Totaal oordeel
Sector							
Maakindustrie	+/-	+++	+++	++	++	+++	++
Offshore wind- cluster	++	++	++	++	++	+	++
Haven en logistiek	+	+/-	++	++	++	++	+
Zorg	++	+	+	+/-	+/-	+++	+
Intensieve tuinbouw	+	++	++	++	++	+	+
Toerisme	++	++	+/-	+/-	+/-	+	+
Detailhandel	-	+/-	+/-	+/-	+/-	+	+/-
Circulaire economie	++	+	+/-	+/-	+/-	+	+/-
Zakelijke dienstverlening	++	+/-	+/-	+/-	+/-	++	+/-

De beoordeling van de mate waarin een sector of project vanuit ESIJ gestimuleerd moet worden, is deels een momentopname. De beoordeling op criteria als organisatiegraad en verwachte respons vanuit het bedrijfsleven kan veranderen. Een goed projectidee kan de benodigde samenwerking ook stimuleren. Verder kunnen ook de huidige groeiverwachtingen van sectoren over één of meer jaren anders worden gewaardeerd.

In de rondetafelconferenties is gepleit voor het benutten van de economische potentie van respectievelijk toerisme en detailhandel. In het verlengde daarvan is ook gesproken over

de noodzaak om de IJmond als regio beter te promoten. Het draagvlak onder de aanwezigen blijkt groot. Deze promotie dient niet exclusief gericht te zijn op de 'verkoop' van de IJmond aan toeristen en het winkelend publiek. Promotie is ook gewenst om de kwaliteiten van de IJmond als woonplaats en als regio in om te werken over het voetlicht te brengen.

Toerisme Vanuit de uitgangspunten voor de invulling van het economisch gebiedsprogramma kan aandacht voor zowel toerisme als detailhandel passend zijn. Voor toerisme pleit dat deze sector één van de weinige sectoren is met een gunstige groeiverwachting. Ook is de sector stuwend van aard in die zin dat de regio door toerisme bestedingen aantrekt door bezoekers van buiten.

Aandacht voor toerisme leidt wel tot een verbreding van de scope van het gebiedsprogramma. Deze kan ten koste gaan van de gewenste focus. De vraag is verder of er vanuit de toeristische sector voldoende respons verwacht kan worden op eventuele extra aandacht vanuit het gebiedsprogramma. Dit gaat om aandacht in financiële zin maar ook om de keuze op welke doelgroepen een initiatief zich dan moet richten.

Keuze: Voorlopig wordt geconcludeerd dat het gewenst is om eerst zowel het publieke als het private draagvlak voor eventuele inspanningen gericht op toerisme te verkennen voordat een concreet project op dit terrein wordt opgenomen in het economisch gebiedsprogramma. Bij het publiek draagvlak is afstemming tussen portefeuilles noodzakelijk. Bij het private draagvlak kan worden verkend of er vanuit de sector animo is en of ideeën voldoende parallel lopen wat betreft te bedienen doelgroepen.

Detailhandel Detailhandel was aanvankelijk geen aandachtspunt in Made in IJmond 2013. Wel is gaandeweg besloten tot een bijdrage ten behoeve van de ontwikkeling van een regionale detailhandelsvisie. Hier werd door de EZ-wethouders een duidelijk regionaal economisch belang gezien. In de komende periode is een bijdrage in de gewenste monitoring van ontwikkeling en beleid voorzien. Detailhandel is in beginsel geen stuwende sector. De inkoop in de eigen regio is vaak beperkt. Daar staat tegenover dat het economisch waardevol is als inwoners van de IJmond hun koopkracht voor een groter deel besteden in de eigen regio. Initiatieven die eraan bijdragen dat de koopcentra, met name de kernen van IJmuiden, Heemskerk en Beverwijk, een groter deel van de 'eigen' koopkracht weten te behouden voor de regio kunnen in die zin wel als stuwend worden gekwalificeerd.

Keuze: Detailhandel is geen focussector, maar behoud van koopkracht voor de eigen regio heeft wel een belangrijke economische waarde. De betrokkenheid vanuit het ESIJ-programma bij de detailhandel kan worden gecontinueerd, waarbij een rol gekozen kan worden op het vlak van monitoring en inbreng van nieuwe ideeën en kennis.

Branding Tot slot kan ook branding van de regio nuttig zijn. Vanwege de per definitie brede scope van branding van regio's c.q. regiomarketing, dient het financiële draagvlak daarvoor dan ook breed te zijn. Concreet betekent dit dat voor branding van de IJmond inzet en bijdra-

gen gevraagd zullen worden vanuit onder meer portefeuilles als wonen en ruimte, toerisme, cultuur, economie en wellicht andere. Bij de afweging dient verder beseft te worden dat branding een zaak is van lange adem. Een eenmalig branding-project zal weinig rendement opleveren. Een eventuele keuze voor branding van de IJmond als één van de projecten binnen het economisch gebiedsprogramma legt daarmee een aanzienlijk beslag op het beschikbare budget voor minimaal een periode van enkele jaren. Voorlopig lijkt dit niet haalbaar binnen de huidige financiële kaders.

Keuze: Branding is op dit moment geen onderwerp dat vanuit het ESIJ-programma actief wordt opgepakt. Branding is bij uitstek een zaak van de IJmond-regio als geheel, dwars door alle sectoren heen. Het ligt om deze reden niet voor de hand dat vanuit het programma economische samenwerking de lead wordt genomen op dit vlak.

BEA
economische
argumentatie

Bureau voor Economische Argumentatie

Stad van Cahen, Muurhuizen 104
3811 EL Amersfoort

t 06 - 43 03 51 16
e info@bea.nl
i www.bea.nl